

1. 1939 рік був вирішальним у боротьбі за мир. Залишалася надія на те, що західні країни і, перш за все, Велика Британія та Франція, запровадять дії щодо запобігання війни. Але події розгорталися інакше.

У січні 1939 року прем'єр-міністр Чемберлен і міністр закордонних справ Галіфакс, відвідавши Рим, висловилися про припинення боротьби республіканців в Іспанії. У лютому 1939 року англійський уряд визнав уряд Франко, незабаром теж саме зробила Франція. Водночас вони висунули вимогу до республіканського уряду припинити опір італійсько-німецьким силам і капітулювати. Саме так була скоєна ще одна зрада. «Іспанські події» яскраво свідчили про те, що саме англійсько-французька дипломатія фактично «капітулювала» перед військово-політичною агресією фашистських Німеччини та Італії.

15 березня 1939 року, в порушення попередніх обіцянок, війська Німеччини окупували Чехословаччину (вона припинила своє існування: Чехію та Моравію було включено до складу рейху; Словаччину проголошено «незалежною» державою). ^① Відомо, що у правлячих колах як Англії, так і Франції добре розуміли небезпечність цього кроку, але, на жаль, політичне розуміння та мудрість ні в Лондоні, ні в Парижі не взяли верх.

Тим часом Німеччина швидкими темпами нарощувала військово-виробництво. У 1938 році вона виплавляла 24% сталі та 22% чавуну всього виробництва капіталістичного світу.

Після окупації Чехословаччини настала черга Польщі. Перш за все, Гітлер вимагав повернення Німеччині порту – Данциг (Гданськ). Не відставала в своїх «територіальних зазіханнях» й Італія, яка після початку 7 квітня 1939 року окупації Албанії, включила її до складу своєї країни. ^②

---

1. Теміров Ю.Т., Шикова Л.В. Всесвітня історія ХХ століття. – Донецьк, 1998. – С. 34.

2. Бенито Муссоліні. – М., 1999. – С. 86.

У квітні 1939 року Гітлер підписав так званий «Білий план» про підготовку та завдання німецьких збройних сил на 1939-1940рр. Наміри Гітлера відомі – спочатку розгромити Францію, потім направити всі сили проти СРСР.

22 травня 1939 року Італія (міністр закордонних справ граф Чіано) та Німеччина (міністр закордонних справ Ріббентроп) підписали договір про військово-політичний союз («Сталевий пакт»), який безпосередньо був спрямований проти Англії та Франції. Цей крок дуже занепокоїв, насамперед, англійську дипломатію. Підтвердженням цьому – переговори червня – серпня 1939 року міністра закордонних справ Великої Британії Галіфакса – з представником німецького уряду Вольвітатом (необхідно нагадати про відповідні переговори весною та влітку 1939 року між англійсько-французькими представниками, з одного боку, та радянськими – з іншого).

Підкреслимо, що секретність переговорів, стає в цей період повсякденним атрибутом дипломатії будь-якої країни.

23 серпня 1939 року було підписано договір про ненапад між Німеччиною та СРСР (відомий як «пакт Молотова-Ріббентропа») із відповідними секретними протоколами, зміст яких до сьогодні є об'єктом обговорення вчених Росії, України, Білорусі та Польщі.

28 вересня 1939 року був підписаний договір про дружбу і кордони між СРСР та Німеччиною.

Але 1 вересня 1939 року, після нападу Німеччини на Польщу, розпочалася друга світова війна.

Звернемо увагу на цікавий факт – **25 серпня 1939 року** Муссоліні надіслав Гітлеру телеграму наступного змісту: «У випадку якщо Німеччина нападе на Польщу, а Франція та Великобританія застосують відповідні дії, Італія не буде приймати участі у війні». ^① Муссоліні також нагадував, що втручання в католицьку Польщу є грубим порушенням умов «Сталевого

---

1. Бенито Муссолині. – М., 1999. – С. 87.

пакту». На жаль, все це вже мало турбувало і не могло зупинити Адольфа Гітлера.

Які головні події міжнародних відносин з 1 вересня 1939 року до 22 червня 1941 року?

Перше. В зв'язку з розгромом Польщі **17 вересня 1939 року** війська СРСР зайняли землі Західної України та Західної Білорусі.

Друге. Військовий конфлікт та війна між Радянським Союзом та Фінляндією **30 листопада 1939 року – 12 березня 1940 року** (було укладено мирний договір).

Третє. **Квітень – 10 травня – 22 червня 1940 рік:** окупація Німеччиною Данії, Норвегії; вторгнення до Голландії, Бельгії, Люксембурга; капітуляція Франції (10 червня 1940 року вступила у війну Італія).

Четверте. 27 вересня 1940 року підписання у Берліні пакту про спільні дії Німеччини, Італії, Японії (Європа «підпадала» під вплив Германії та Італії; Східна Азія – під дії Японії).

Після бомбардування Англії з 15 серпня до 15 вересня 1940 року; капітуляції Франції; невдалих переговорів у листопаді 1940 року Молотова з керівниками Німеччини (розподіл сфер впливу з метою створення союзу проти Великої Британії); занадто обережної політичної дипломатії США щодо фашистських країн, Гітлер зрозумів, що настав час діяти проти головного супротивника у міжнародних справах – проти Радянського Союзу.